

Zala 1910.11.27. 3. oldal, alul

Zala 1910.11.29. 1. oldal, alul

Verhás Sándor.

Írta: Halis István.

„A múlt héten meghaltak” rovatát csak úgy futtában szokta végignézni az ember. De még a figyelmesebb olvasó szeme is közönyösen szaladt el Verhás Sándor neve fölött.

Mert ugyan kicsoda törődik olyan emberrel, kinek „városi koldus” a rangja?

A szegénység általában rossz illatú foglalkozás, de szegénynek is lenni, meg öregnek is lenni, dupla csapás, ilyennek még a látása is megrontja az ember étvágyát.

A szegény gyermekekről gondoskodik az állam is, meg a társadalom is: adnak nekik meleg kabátot, téli csizmát s az ajándék kiosztásakor éppen úgy örül az adakozó, mintha őt is valami öröm érné. Tetszik neki az ujjongó gyermekcsapat, mert a kis gyermekek akkor is szépek, ha maszatosak. Meg aztán örömükben a gyermekek az ajándékozó kezét meg is csókolják.

De ki engedné kezét csókoltatni egy vén koldustól? Hiszen az undorodáson kívül könnyen kolerát is kaphat az ember?

A toprongyos alakok táplálásáról pedig ne is beszéljünk! Úgy se látja senki se, ha koplalnak. Mink úgyis tudjuk előre, ha látjuk reszketését, hogy a pálinka miatt van.

„Nem érdemes a részeges disznón segíteni!” mondjuk nyugodtan és leülünk levesünk mellé. Persze nem felejtkezünk meg arról, hogy a leves után konyakot kell inni. A pecsenye után pedig vörös bort.

Csodálatos, hogy Szekeres Józsefnének van kedve kikérdezgetni a piszkos agastyánok baját, kik talpatlan cipőben csoszognak és akiknek „ruházata” jobban elriaszt, mint egy madárijesztő rongy? Még csodálatosabb, miképp komolyan azt akarja, hogy lakást is kapjanak valami pajtában? Sőt még tüzelő fát is!

Ezért a buzgóságért ugyan megdicsérik szemtől-szembe, de ha elfordulunk, akkor – tisztesség ide, tisztesség oda, – muszáj elnevetni magunkat! Hiszen, ha lakásuk meg tüzelőfájuk lesz a kanizsai koldusoknak, akkor úgy élnek, mint a kanonokok!

Verhás Sándor pedig úgy tobákolt volna *a szegényes palotában*, mint egy igazi püspök! Kivált, ha visszakaphatta volna – fából készült – burnótszelencéjét, melyet egy forint kölcsön hipotékája fejében drága kincs gyanánt őrizünk az árva pénztárban.

Bizony Verhás Sándor tobákolt. Ez az egy úri szenvedélye maradt meg.

Régi nemesi családból származott. És mégis sanyarúság volt egész élete.

Valami olyan volt benne, ami hiányzik a közönséges emberekből: a szabadság imádása.

Hát ez nagy baj. De még nagyobb szerencsétlenség volt, hogy mindenhez értett a világon. Mert az ilyen ember mindig szerencsétlen.

Verhásnál különben már ifjú korában kezdődött a szerencsétlenség.

Apja jó módban élő püspöki számtartó volt Szombathelyen. Házassága meg volt áldva vagy tíz gyermekkel.

Sándor volt a legidősebb. Tizenhét éves korában a gimnázium utolsó osztályába járt. Az egész család nyugodt volt sorsa felől. A püspök ő eminenciája megígérte, hogy a gazdaságba beveszi írónak. Talán még tisztartó is lesz belőle.

Ekkor kiütött a forradalom. Sándornak persze az volt az első dolga, hogy beálljon honvédnek.

A gondos apa pedig családjá biztosítására gondolt.

Mert egyszerre bizonytalanná vált minden: a vagyon, az emberi élet, a magyarság föntmaradása.

Az öreg számtartó úgy gondolkozott, hogy a pénznek leginkább hasznát lehet venni az olyan zavargós világban. És ami legfontosabb: könnyű elrejtteni.

Eladta szép házát nyolcezer forintért s az ára fejében kapott gyönyörű Kossuth-bankókat eltette szükség esetére.

Alig egy év múlva hivatalosan elkobozták a magyar bankókat és a piacon nyilvánosan elégették. Sohase adtak egy fillér kárpótlást se érte.

Sándor pedig hazajött, miután jól kiverekedte magát. Ő eminenciája már nem alkalmazta gazdaságában a rebellis kutyát, aki az Isten kegyelméből uralkodó király ellen kardot rántott. A volt honvédhuszár igyekezett elbújni otthon, de könnyebben felfödöztek, mint a Kossuth-bankókat. És besorozták osztrák katonának.

Mikor aztán sok évi szolgálat után hazabocsátották a katonaságtól, akkor még mindig szomorú idő volt. Semmiféle foglalkozást nem tudott kapni.

A szomorú magyarba a színészek igyekeztek lelket verni. Verhás is missziót akart teljesíteni: beállt színésznek.

Persze megunta hamarjában.

Egy darabig hányódott, aztán sikerült gazdatiszti állást kapni. Meg is házasodott.

Később pedig csönbiztos lett a vármegyén.

Róla másoltam regényemben, a Pusztuló Világban, Bán Gábor perzekutor alakját.

Csak hogy a regényben kiségittem a nyomorúságból, míg a valóságban ez nem volt módomban. Mert ha még így megy tovább, akkor reám is inkább illik a városi tanácsos helyett a városi koldus címe.

Csöndbiztossága idejében rengeteg tapasztalatot gyűjtött. Amellett olvasgatni is szeretett, sőt még régészettel is foglalkozott.

Többi tudományát pedig alig lehetne felsorolni.

Nem volt olyan régi írás, melyet el ne tudott volna olvasni. Ismert mindenkit a vármegyén.

Emellett mesterségekhöz is értett. Sőt gyógyítani is tudott.

A *sárgaság* ellen biztos gyógyszere volt. Talán valami tudós pásztor hagyta rá ezt a tudományt. Kőrózsából meg foghagymából készített valami kotyvadékot, mely egy-kettőre kihajtotta az emberből a sárgaságot.

Nem volt az az elátkozott időjóslo *tyúkszem*, melyet pár nap alatt el nem tudott pusztítani saját készítésű flastromával.

A székesfejérvári kiállításon kitüntetést nyert olyan magaszötte *zsákért*, melynek sehol se volt varrása.

Aztán, vagy harminc év előtt, csinált olyan *suvikszot*, hogy egyszeri használat után félesztendeig úgy ragyogott a csizma, mint Salamon kobája(?).

A csöndbiztosi állást oda kellett hagyni egy jobb hivatalért. Ugyanis beütött a közigazgatás államosítása. Az 1869. év végén a megyei tisztviselők java részben állami hivatalba léptek.

Verhást írnoknak nevezték ki Kanizsára.

Eleinte jól érezte magát. A hivatalnoktársak barátságosak voltak egymáshoz is meg a felekhez is.

Pár év múlva azonban minden megváltozott. A hivatalnokokba beleütött a civilizáció. Akinek száz forinttal több volt a fizetése, az külön embernek tartotta magát. Ehhez járult, hogy a bajos emberek hízelegtek nekik, s lassanként mindenkitől megkövetelték a hízélgést.

Verhás hamarjában megundorodott az új hivataltól.

Pedig mi volt az akkori pöffeszkedés a maihoz?

Most a legtöbb felebbvaló kizárólag arra fordítja arasznyi élete minden munkáját, hogy tekintélyérnek úgynevezett megóvásáért torzsalkodik, a talpnyalókat pedig nemérdemelt jutalomban részesíti.

„Bizony a mi főnöki munkánk nem más, mint finomabb hóhér mesterség!” mondta egy budapesti magas rangú tisztviselő, kivel néhány év előtt Keszthelyen találkoztam. Bizony egy humánus gondolkozású főnöknek vigyáznia kell, hogy az igát ne súlyosítsa fölöslegesen.

Verhás hivataloskodása idején még tűrhető volt az állapot. Csakhogy Verhás érzékeny lelke nem tudta kiállani. Vagy nyolc évi szolgálat után leköszönt. Még azt az időt sem várta be, míg nyugdíjat kapott volna. Tűrhetetlen volt a rettenetes romlott levegő, mely a hivatal szobákat eltöltötte. Elmenekült a sekélyes lelkületű felebbvalók üldözése elől.

Verhás Sándor! Hiszen te ismerted a természetet! Hogyan kívánhattad, hogy a giliszta ne turkáljon a sárban, hanem röpjön mint a madár?

Denikre Verhásnak nézni kellett valami után, miből megélhessen.

– „Egyetlenegy üveges van Kanizsán, pedig ekkora városban megélhet kettő is!” Mondotta Verhás, és a kapott végkielégítésen vett egy kis darab gyémántot, mellyel üveget lehetett metszeni.

Üveges lett.

Elméletileg igaza volt Verhásnak. Meg lehetett volna élni a mesterségből. Csakhogy olyan kevés ablakot törtek be Kanizsán, hogy özvegy Lublitzné maga sem tudott megélni belőle.

Verhásnak abban kellett hagyni a mesterséget, mert nem akadt munka. A gyémántot el kellett adni, hogy kenyeret vehessen.

Pedig, ha várni tudott volna 1905-ig, hát egyszeriben meggazdagodott volna. Mert akkor szeptember végén olyan jégeső esett, hogy Kanizsán összetört az ablakok háromnegyed része. Csak a városi tanácsnak közel ötezer üveget kellett megcsináltatni.

Verhást egyre erősebben nyomta a sors. Más ember milliomos lett volna tizedrész tudással.

Verhás pedig nem tudta, vagy nem is akarta értékesíteni tudományát.

Sőt amikor már koldus volt, kezdetben akkor is vonakodva fogadott él néhány hatos díjat azoktól, kiket meggyógyított. Később azonban már rákényszerítette a nyomorúság, hogy pénzért árulja tyúkszemirtó szerét. Bizony jól esett, ha a honoráriumból bevásárolhatott egy kevés illatos tobákot. Hát még, ha maradt néhány féllér, hogy egy „fertályt” is meg lehetett inni! Ilyenkor beült valamelyik vendéglőbe, és boldogan mesélgetett vidám történeteket. Úgy segítettek rajta, hogy litográfusnak alkalmazták a városházánál, – rendőri fizetés mellett. Később pedig végrehajtói becsüs lett.

Öregségére abból is kiesett. Akkor aztán mindenféléhez kapkodott, hogy élhessen. A vallását is megváltoztatta: kálvinista lett és egy darabig a református gyülekezet házában mint házmester fungált. Már pedig ahol szegény az eklézsia, ott milyen szegény lehet a házmester?

De hát az irgalmatlan sors elül hiában bujkál a gyarló ember.

Verhás kikopott a házmesterségből is. Aztán az a reménysége sem vált be, hogy a Pécssett indított másfélszáz ezer forintos perét Tuboly Viktor megnyerte volna. Koldus lett egészen.

Már nem jutott bajuszpedrőre sem. Vastag bajusza és szemöldöke gondozás nélkül maradt. Mert a szemöldöke olyan bozontos volt, hogy beillett bajusznak is. Azt is bajuszpedrővel kellett rendben tartani.

Verhás Sándor! Tudom, hogy könnyű volt meghalnod, s hogy szabad lelked megtalálta az istenség útját, melyet giliszták(?) sohasem fognak megtalálni. (Vége.)